

SLOVENIJA

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gosposka 12 — Naročnina četrletno 15 din, za pol leta 30 din, za vse leto 60 din — Posamezna številka 2 din — V zamejstvo za vse leto 90 din — Poštnoček rač.: Ljubljana 16.176 — Rokopisov ne vračamo — Oglasi po tarifi — Izhaja vsakega 1., 11. in 21. v mesecu — Tiska tiskarna M. Hrovatin v Ljubljani

Zanimiv razgovor med prihajajočim in odhajajočim možem

Ko je dr. Ante Starčević popolnoma ostrel in prišel v položaj, kakršnega je v svojem satiričnem spisu o starosti v mladih letih zelo ostro obsodil, v času, ko so se njegovi prilizovalci skušali, kdo mu bo izvil politični kapital kot dediščino, je prišel k njemu na obisk mladi Štefan Radić, da bi ga pridobil za nove ideje in nove metode. To srečanje je pozneje Radić sam tako popisal:

»Bilo je jeseni l. 1892., ko je izšla prva številka »Hrvatskega naroda« (pravaškega tednika, namenjenega ljudstvu). Mislim, da se ga ni nihče tako razveselil, kakor jaz. Željno sem pograbil ta časopis stranke prava in ga začel še bolj željno brati. Toda hitro se je moje veselje razblinilo v nič. V uvodnem članku se je govorilo o Evropi in o baronu Rauchu, v drugem ali tretjem članku o obzoraških generalih, potem pa o drugih strankarskih zadevah in prepirskih, in to vse z enakimi izrazi in enakim slogom, kakor sta bila v »Hrvatski«.

»Ko sem videl, koliko je tujih nehrvaških besedi, sem jih začel zaznamovati z rdečim svinčnikom in v kratkem je bil ves list pisan. Bilo mi je obupati. Toda moj obup je trajal kratek čas. Pograbil sem tako vso pisano številko in odidem naravnost v Kukovičovo hišo k pokojnemu Anti Starčeviću. Potrkam na vrata in vstopim z velikim spoštovanjem.

»Clarissime, morda se me boste spomnili, razgovarjala sva se nekaj nad dve uri pri župniku Rukavini v Krapinskih toplicah, bil sem pa pri Vas tudi v Sisku in nekoč tukaj. Sem ta in ta.

»Dobro, dragi, pa kaj želite?«
»Prišel sem s to prvo številko »Hrvatskega naroda«, ki sem jo komaj pričakal, da Vas opozorim...«
»Pojdite, dragi, k Folnegoviću ali Franku, jaz se s to stvarjo ne bavim, nisem tega lista niti videl.«

»Prosim, clarissime, vem, da ste zaposleni, in da še niste prišli do tega, da bi ga prebrali.«

»Ne, s tem se ne ukvarjam, to sta ona začela nekaj izdajati.«

»Ali za božjo voljo, clarissime, ta ljudski list je najvažnejša strankarska stvar, in že neopravičljiva napaka je, da ga začne stranka izdajati šele po tridesetih letih svojega obstoja. Pa še sedaj je tako nerazumljivo in nespametno pisan, da bi se človek razjokal.«

»Rekel sem Vam že, ne govorite mi o tem! — se je »stari« jezno otresel.«

»Ali kam naj grem, če ne k vam, ki ste prvak in vodja stranke in zraven še, kolikor vem, tudi kmečki otrok. Ako vi o tem nečete nič slišati, tedaj dobro, ali tedaj recite javno, da vam tudi malo ni za hrvaški kmečki svet.«

»No, sedite torej in povejte, zakaj ta naš novi list ne velja.«

»Ne velja najprej zato, ker je nerazumljivo pisan, in drugič, ker je s celo vsebino tuj ljudskim potrebam in ljudskemu življenju. V njem se največ piše proti »obzoraškim generalom« brez vojske, ne da bi se bilo raztolmačilo, kaj se s tem misli. Mnogi kmetje se bodo začudeni vprašali: kakšni so to generali brez vojske in kaj so zakrivali, da tako kriče nanje. Mnogi bodo mislili, da so to penzionirani generali.«

»Kdor koli bere »Hrvatsko«, ta bo vse to že dobro razumel.«

»Toda »Hrvatska« nima, kakor slišim, niti tisoč naročnikov, ta ljudski list pa bi moral imeti čimprej tudi petdeset tisoč, ako kaj držimo na svoje ljudstvo in ako resno mislimo z narodno zavestjo doseči svobodo in enotnost Hrvaške.«

»Oj, dragi moj, ne hitite tako, mi tega ne bomo dočakali.«

»Potem pa tudi to povejte ljudstvu!«

»Da, jaz sem to povedal in napisal!«

»Ste, gospodi, toda tudi za to ne vedo. Toda povejte to ljudstvu in predvsem tistim, ki mislijo, da se samo na glas Vasega imena tresejo Madžari in Avstrija.«

»Pa kaj ste vi prišli mene napadat, kaj sem vam jaz kriv?«

»Oprostite, ako bi bili Vi zasebnik, bi Vas ne napadal. Toda Vi ste danes priznani vodja stranke, kateri s svojo mladino pripadam tudi jaz, zato mi je pa čudno, ko vidim in slišim, da Vi na narod gledate kakor kak Napoleon, kateremu so bili milijoni ljudi samo potrebni »kanonenfutter«.

»Saj sem vam že rekel, da delam in pišem, kolikor morem.«

Vojna in politika

Okrog nas.

Nemška vojska je v Bolgariji. To je izvršeno dejstvo. Neverjetno je, da bi bilo to dejstvo samo sebi namen. Sedaj vse ugiba, kako se bo stvar razvijala dalje. Do sedaj Nemčija z Grčijo ni v vojnem stanju. Govori se, da bo sedaj stavljen Grčiji ultimatum, da naj sklene z Italijo mir, drugače bo začela vojno tudi Nemčija. Sedaj sta nevtralnima samo še Jugoslavija in pa Turčija, katere prestolnica in večji del države je že v Mali Aziji. To prestolnico sta obiskala zadnji čas britanski zunanji minister Eden in vrhovni vojaški poveljnik Dill in sta bila z obiskom zelo zadovoljna. Vodja rajha je poslal poveljarju Turčije posebno poslanico. Tudi Jugoslavija je prav v ospredju zanimanja vsega sveta. Ob tej priliki se časopisje v zamejstvu laskavo in s polnim priznanjem izraža o odličnih kvalitetah naše vojske, obenem pa ravno tako o spretni in vztrajni vniemi naše vlade, da se ohrani nevtralnost. Nekaj švicarski list je pisal celo, da če bi se kedaj ustanovila svetovna visoka šola za nevtralnost, da bi se morala na vsak način ustanoviti v Jugoslaviji. Tudi zadržanje našega prebivalstva, ki bi bilo v teh okoliščinah kaj lahko razburjenih živcev, gotovo zasluži polno priznanje.

Ameriška demokracija in vojna.

V Združenih državah je bil tudi v senatu sprejet zakon, ki daje vsa pooblastila predsedniku Rooseveltu, in sicer s 60 glasovi proti 31. Vsi izpreminjevalni predlogi opozicije so bili zavrženi, in nasprotniki, tako imenovani izolacionisti, so doživeli hud poraz. Po sprejemu tega zakona je podal Roosevelt ponovno izjavo: »Mi smo zdaj pripravljene dati pomoč. Naša skladišča so polna, naše orožje prvovrstno, naša sposobnost, dajati pomoč, raste v velikanski meri. Prej ta pomoč ne bo prenehala, dokler ne bodo zrušene vse diktature sveta, ki poskušajo človeštvu vsiliti svoj red.«

Vsi smo radovedni, koliko časa bo pri tem dejanju pomoči Britaniji še ostalo brez vojnega razmerja med Nemčijo in Združenimi državami.

V Ameriki se vedno pogosteje slišijo tudi glasovi o predstoječi bitki na Atlantiku. Zato je gotovo zanimivo, da pride ravno ob sprejemu pooblastilnega zakona japonski zunanji minister Macuoko na obisk v Berlin, od koder bo odpotoval tudi v Rim.

Na bojiščih.

V Albaniji ni bilo zadnji čas posebnih dogodkov. V vzhodni Afriki dosegajo An-

»Toda ne delate in ne pišete nič za kmeti, ki je še edino naše upanje. Nasprotno Vam je, kakor vidim, vseeno, ali bo ljudstvo ta list razumelo ali ne. A kako bi z živo in pisano besedo naučili vsaj tistega svojega Ličana, kako naj ohrani svoje narodno pravo. Jaz sem bil pa nedavno v Liki in sem tam našel tako nepoučene ljudi, da vedo samo za Boga v nebesih, za popa v cerkvi, za svojo kozo v hlevu, če jo imajo. Kdo bo to ljudstvo učil, če ne boste Vi, jaz in mi vsi, ki smo kmečki sinovi?«

»Naj ga uči vrag ali Bog, jaz ga učil ne bom! Kdor hoče, tukaj je »Hrvatska«, iz nje bo spoznal vse naše sovražnike...«

Nato je Štefan Radić zaprl vrata in odšel po svoji poti. Odšel je in je sam prevzel dediščino po Starčeviću med ljudstvom in v politiki.

gleži hitro precejšnje uspehe. Proti Tripolisu se je prodiranje Angležev ustavilo. Zadnji čas so se začeli zopet hujski napadi iz zraka na London. Sicer se zrakovni napadi, večji ali manjši, na obeh straneh ponavljajo.

Naročnike in prijatelje »Slovenije« prosimo, da nam sporoče naslove tistih, ki bi utegnili postati naročniki našega lista. Obstoj lista je odvisen od pomnožitve naročnikov.

Moskva spet demantira.

Sovjeti so zanikali vest, ki so jo razširili zamejski listi, da bi bila namreč zahtevala od Romunije odstop nekaterih oporišč za svojo vojno mornarico.

V Angliji še med vojno volijo.

V angleškem okraju Dumbarton so bile zadnje nedelje nadomestne volitve poslancev. Izvoljen je bil kandidat delavske stranke Mc Kinley z 21.900 glasovi; njegov protikandidat komunist Ewen je dobil samo 2.862 glasov.

18 smrtnih obsodb v Amsterdamu.

Nemško vojaško sodišče je obsodilo 18 holandskih državljanov na smrt. Amsterdamski meščani morajo plačati petnajst milijonov holandskih goldinarjev.

Sedaj se pa odločite!

Uredništvo »Dejanja« nam je hotelo naprtiti ta greh, češ da smo mu očitali marksizem. Za dokaz, da tega uredniku »Dejanja« pri najboljši volji nismo mogli pripisovati, priobčujemo nekaj odstotkov iz njegovega uvodnika v zadnji številki »Dejanja«, da bo vsak naš bralec videl, da nima g. Kocbek z marksizmom prav nič skupnega, pač pa da se odlikujejo njegove misli s tako nejasnostjo, da bi skoraj lahko bila za šolski primer nerazumljivega pisanja. Uredništvo

»Dejanje« prinaša v 3. števil. na uvodnem mestu razpravo Edvarda Kocbeka »Razumnik pred odločitvijo«. G. Kocbek nam ne bo smel zameriti, da v »Sloveniji« omenjamo ta njegov sestavek; mi nismo krivi, ker mu ga nismo mi spisali.

Najprej oriše razliko med današnjim in človekom prejšnjih časov:

»Razlika je v tem, da današnji človek o svojih bistvenih vprašanjih ne govori več posredno, v splošni in teoretični obliki, s pomočjo brezčasnih pojmov in filozofskih sistemov, ampak določno in neposredno, s pomočjo aktualnih pojmov in socialno-političnih ideologij.«

Ali razumete to razliko? Dokaz za to nerazumljivo trditev vidi g. Kocbek

»najjasneje na primeru sedanje vojne... ki je tisti veliki voz, ki so se vanj zavezala vsa večna in časna vprašanja. In ne samo, da se ta vprašanja danes medsebojno približujejo, ponekod težijo celo v enotno rešitev... Sedanja vojna je tako izrazito orodje velikega razvoja, da ni mogoče zanikati njene razumljivosti in upravičenosti, kakor to mislijo nekateri idealisti in materialisti.«

Ali razumete vse to? Ne trudite se preveč s tem vozom, dragi bralci, ker vas čakajo še težje uganke.

»kajti človek ni blizu pravim rešitvam niti takrat, kadar jih rešuje zgolj v skladu s praktično objektivizacijo problema, niti takrat, ko jih spravlja v sklad z zgolj osebnimi doživljanjem problema, ampak takrat, ko jih ustvarja kot spoj časovne, ideološke in osebne resnice. Življenjske resnice ne ustvarim niti v čisti teoriji... niti v zgodovinsko točni analizi... pač pa v takem agiranju, ki ustvarja osebne resnice... v znaku zvestobe do svojega časa in prostora.«

Če ste to razumeli, vam bo še bolj jasen tale naslednji odstavek:

»Ta ontološki poudarek aktualnosti... naj izrazimo v naši znani trditvi, da je predpogoj javljanja človečnosti zvestoba zgodovinskim silam. Če more človek neki problem zgodovinsko najpolneje obseči takrat, kadar ga začuti v metafizični globini, more obratno nekaj metafizično takrat prisilno doživeti, kadar se mu predstavi v vsej zgodovinski obliki.«

Če se vam je »po tem kratkem ontološkem razmišljanju« posvetilo v glavi, boste razumeli, da je posebnost današnjega časa to,

»da se v njem drobi vse, kar je bilo določeno, da tvori duhovne ali življenjske organizme... To velja posebno za organizma v socialno-politični sferi... Zato nastaja veliko zgodovinsko agregatno stanje... Pred našimi očmi se začenja likvidacija starega reda, ki ga predstavljajo kapitalizem, liberalna demokracija, ... statika in formalizem.«

To tako nazorno orisano propadanje

»poziva v prvi vrsti razumnike, da se iztrgajo iz svojega nesrečnega konformizma in stopijo neustrašeno v arena življenja.«

To je seveda zelo težavno, ker imamo zelo različne razumnike: nekateri mislijo,

»da se bo likvidacija starega reda izvršila brez pomoči tujih ljudi«,

drugi spet mislijo,

»da so pred durmi izrazito katastrofalni dogodki in da so na delu zgolj »negativne sile«; potem imamo razumnike,

»ki so polpreteklo liberalno razpoloženje spremenili v dogmatično socialno vero, pri tem pa ostali isti pozitivistični intelektualci... in postajajo nosilci fiksnih idej, oznanjevalci najrazličnejših ideologij... mesto da bi svobodno našli v življenjskem engagementu; imamo pa tudi izrazite konservativce in izrazite progresiste... pri prvih opažamo strah pred vsemi tistimi akti, ki bi jih... spremenili iz medlih, statističnih organizatorjev v silovite oblikovalce in ustvarjalce«

(Kaj vse jim očita, a?);

»pri progresistih opažamo podobno ravnanje, (samo da je) njihovo stališče mnogo bolj aktualno... vendar so pri tem padli v nov ekstremitet... Oni pozabljajo, da življenjski engagement ne sme biti zakoreninjen v sistematičnem izkoriščanju neke miselnosti.«

Kaj sledi iz vsega tega?

»Razumniki današnjih dni... se mora čim prej odločiti za novi red, vendar se ne sme z nobeno ideološko smerjo popolnoma spojit... Pravi engagement ne pomeni usuznjevanja doktrini... Zato je največja dolžnost... da vse sile usmerijo v tok zgodovinske dinamike... V življenju ne gre za shematično zmago ali propast abstraktnih vrednot in za prodor ideologij... Kdor hoče novi, še nejasni ideji najbolje služiti, je ne sme ideološko izrabljati, ampak ji... pomagati do zgodovinskega razvoja.«

Kdor tudi tega konca ne razume, pa naj prebere vso razpravo, ki obsega dobrih šest strani. Potem mu bo njegova »še nejasna ideja« še manj jasna...

* Tučke podčrtali mi, op. ur.

Z A P I S K I

Bruna v lastnem očesu
ne vidi

Splitski jugoslovensko nacionalni tednik »Narodni list« priobčuje po »Slovenca«, da so Hrvatje demonstrirali zoper slovensko osmrtnico, ki so jo pribili na vrata stanovanja pok. Janka Barleta v Zagrebu njegovi sorodniki, ter še pristavlja, da se pridružuje »Slovenčevemu« vzkliku glede na ta čudni nastop: »Kako smo majhni v velikih trenutkih!»

To je lepo od »Narodnega lista«. Samo to ni niti prav niti lepo, da ni priobčil tudi svoječasnega našega po »Gorenjcu« posnetega poročila, kako je spravilo iz ravnotežja velikega jugoslovena dr. Andjelinovića, ker so v njegovi navzočnosti neki slovenski bolniki med seboj govorili slovenski. In to je bilo tem manj lepo, ker je vendar vse nekaj drugega, nastopati zoper slovensko govorico med slovenskimi ljudmi kakor pa zoper slovensko osmrtnico, na nekih vratih nabit, kakor je seveda tudi to vse obsodbe vredno in tako zoper evropskega duha strpnosti v splošnem kakor zoper duha dobrega sosedsstva posebej.

To dvojno mero »Narodnega lista« pa nam pojasnjuje preprosto dejstvo, da je prav ta dr. Andjelinovića glavni urednik »Narodnega lista«. Ko išče s prav jugoslovensko vztrajnostjo troho v očesu svojega bližnjega, je na brune v lastnem pozabil. zabil.

Obsojeni češko-slovaški
politiki

Italijanska časniška pisarna Stefani poroča iz Bratislave, da je bil tam proces proti nekaterim političnim osebam. Bivši češko-slovaški poslanik v Parizu Osuski je bil obsojen na dosmrtno ječo in na zgubo državljanjskih pravic. Bivši češkoslovaški ministrski predsednik Hodža pa je bil obsojen na 18 let ječe. Premoženje so jima s sodbo zaplenili.

Vsem, ki Vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji službečega lista pri srcu, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

Zahteve
slovenskega delavstva

»Slovenec« je v 49. št. oznanil pod velikim naslovom, da slovensko delavstvo zahteva »obvezno včlenjenje vsega delavstva

Paul Cohen-Porthem:

Nemec o angleškem značaju

(Nadaljevanje.)

Močna angleška potreba po svobodi in nagajenost do konvencije (dogovor, konvencionalen = dogovorjen, običajen) sta neločljivo zvezani. Popolna svoboda posameznika ni mogoča v nobeni družbi, to bi bila anarhija. Svoboda je mogoča samo v mejah zakona; angleška svoboda je v tem, da si sama daje zakone. To so konvencije, katerih izpolnjevanje zahteva Anglež od sebe in od svojega bližnjega. So prav tako zavezne kakor pravila igre, kajti brez pravil ni mogoča nobena igra. Naj gre za bridge ali tenis, za politiko ali družabno občevanje: kdor hoče biti zraven, se mora držati pravil — kdor jih ne pozna ali jih krši, je »outsider«.

Anglež je najstrpnejši od vseh ljudi, dokler se varuje predpisana oblika. Malo se briga za druge ljudi, še v družini je osebna svoboda zelo velika. Ne sprašuje, sploh noče vedeti, kaj drug počne. Noče biti prisiljen, da bi poznal slabosti drugih ljudi; ta se lahko pregreši zoper vse zakone, to je njegova zasebna stvar, toda nasproti družbi je dolžan, da se ne razgali, ker s tem razgali družbo. To je angleški »cant«, »hinavščina« s svojimi senčnimi in svetlimi stranmi. V bistvu ni to nič drugega kakor prenos tega, kar tudi v drugih deželah v nekaterih krogih zahteva »stanovska čast«, na široke plasti ljudstva. Prav srednji stan (ki je v Angliji tako številen in

v enotni delavski organizaciji« — v Jugoslaviji. To da je »v pravcu stanovske ureditve države nujno potrebno«. Kdaj bi bilo slovensko delavstvo kaj takega zahtevalo, tudi sam »Slovenec« ne ve;

Zbližanje Evrope
in Amerike

Švicar Ritzel razpravlja v knjigi »Wir müssen nicht untergehen« (Ni treba, da propademo) o pomenu medsebojnega razmerja med Evropo in Ameriko in pravi: »V Ameriki prodira prepričanje, da so z usodo Evrope neločljivo zvezane tudi tiste vrednote, za katere živi in dela Američan: neodsvojljive pravice človekove do življenja, svobode in prizadevanja po sreči. Eden največjih mož našega časa, ameriški predsednik Roosevelt, je večkrat dokazal to zanimanje Amerike za evropske dogodke. To pomeni, da se Amerika vedno bolj in bolj zaveda, da je zvezana z evropsko civilizacijo in kulturno in s tem z usodo Evrope sploh.

Že danes si lahko mislimo, da bi se Amerika zvezala v državno zvezo (konfederacijo) z enim delom Evrope. To bi bilo boljše od današnjega stanja, toda to bi še ne bila rešitev, kakor si jo v celoti želimo.

Najprej mora Evropa prepričevalno pokazati svojo voljo, da se bodo uresničile besede Tomaža Masaryka: »Bodočnost je v tem, da se Evropa pripravna Ameriki in Amerika Evropi.«

Prehrana v Londonu

je boljše kakor v kakem velemestu ne-tralnih držav. Kruha je dovolj brez nakaznic, prav tako krompirja, sočivja, zelenjave in sadja. Omejene so količine masla, sladkorja, slanine in čaja. Toda tudi ta živila se niso podražila. Podražila so se samo jajca, ki se tudi težko dobé.

Švicarji to lahko rečejo
o sebi

V zadnji nedeljski številki razpravlja švicarski dnevnik »Neue Zürcher Zeitung« o dobrih nasledkih stalne pripravljenosti, v kateri živi Švica od 1939. leta, ko vsak vojak opravlja svojo dolžnost in ko se tudi državljani, ki niso pod zastavo, zavedajo resnega položaja. »Pri tem vidimo ta razveseljivi pojav, pravi NZZ, da je utihnilo tisto prej tako priljubljeno klicanje države, od katere so pričakovali odpravo vseh težav, in da je prodrlo spoznanje, da mora čisto preprosto vsak na svojem mestu storiti, kar se najboljšega da. Ta razveseljivi pojav smemo knjižiti kot uspeh našega načina reševanja državnih vprašanj s skupnim duhovnim delom.«

važen) najbolj spoštuje ta nešteta konvencionalna pravila: višji krogi gledajo na ta pravila z avgurskim smehljajem in dobro vedo, da sama na sebi nimajo nobene vrednosti, da pa neizmerno olajšujejo življenje: nižje plasti ljudstva si ne belijo glav z njimi, ker se ne brigajo za nje. Gornji krogi se poslužujejo pravil, srednji jih spoštujejo, spodnji jih ignorirajo. Tujci pa zbegano gledajo in ne morejo razumeti važnosti, ki se jim pripisuje, ker ne vidijo, da se notranja svoboda prav dobro ujema z zunanji omejitvami, ki si jih sama naloži. Tudi Anglež ve, da izpolnjevanje zunanjih pravil ni najvišji etični ideal, pravi pa takole: ako ne odgovarjaš idealu, si kljub temu dolžen, da ravnáš tako, kakor da bi mu odgovarjal; ako nisi notraunje dostojen človek, se vsaj na zunaj dostojno obnašaj. Morda je to »hinavščina«, toda tako se doseže, da je dostojnost zavezna in splošna. Ker so Angleži vzgojeni v strogem izpolnjevanju pravil, kaže vse angleško družabno, politično in poslovno življenje dostojnost, za katero jih po pravici zavidamo.

Ako oblečemo družabno obleko, se oblečemo s tem tudi v svoje družabno vedenje in občevanje: Anglež in njegova žena, ki to vsak dan delata, tudi če sta sama med seboj, izpolnjujeta s tem neko konvencijo, ki se prvi trenutek lahko zdi abotna, toda njen nasledek je, da sta drug nasproti drugemu stalno ozirna, vljudna, ljubezniva, medtem ko se to pokaže pri nas samo takrat, ako imamo tuj obisk v hiši. Tako imenovani »aristokratski« ideal je v Angliji ideal najširših ljudskih krogov: No-

Trinajst špartanskih

Pred bitko pri Termopilah je sporočil neki sel: »Sovražnik je blizu nas.« — »Mi pa blizu njega«, je odvrnil Leonidas.

Neki perzijski begunec je povedal, da je neizmerno število perzijske vojske. »Toliko večja bo naša slava«, je odgovoril Leonidas.

Šepavega Spartanca so dražili, zakaj gre v vojno. Odgovoril jim je: »Grem v boj, da se bojujem, ne pa, da zbežim.«

Tujec je vprašal Agezilaja: »Kje so meje Sparte?« Ta mu je odgovoril: »Na ostrini naših sulic.«

Ko je neki ogleduh sporočil spartansko kralju Agisu, da je zbrana močna sovražna vojska, mu je ta dejal: »Ne zanima me, koliko je sovražnikov, temveč kje so.«

Ko je Arhidamos zagledal katapult (bojna naprava za metanje kamnov), ki je takrat prvič prišel iz Sicilije, je vzkliknil: »Konec je z moško hrabrostjo!«

Spartanea, vojnega ujetnika, so prodajali na trgu. Ko je mešetar zakričal: »Kdo kupi tega sužnja?«, se je razjezil Spartaneec: »Ne sužnja, malopridnež, temveč ujetnika!«

Spartanca Brazida je ugriznila v roko miš, ki jo je ujel v košaro. »Pa se vrni v svobodo, hrabra živalica«, ki je rekel, »ker si se tako pogumno branila.«

Neki državljani iz Olinta, ki je pomagal kralju Filipu Makedonskemu, da je dobil to mesto v roke, se je pritožil kralju, da so ga nekateri Spartanci imenovali izdajalec. Filip ga je potolažil: Lakedemonci so pač surovi in neomikani ljudje, ki vsako stvar imenujejo s pravim imenom.«

Spartanska mati je potolažila sina, ki je zaradi rane, dobljene v vojni, postal hrom: »Ne bodi žalosten, moj sin, vsak korak te spominja na tvojo hrabrost.«

Ko se je v Sparti bahal neki tujec, da lahko dolgo časa stoji na eni nogi, so mu odvrnili Spartanci: »To znajo pri nas tudi gosi.«

V Atenah so stali okrog neke slike, na kateri je bilo videti po zmagovitih Atencih pobite Spartance. »Kako hrabri so vendar Atenci!« so rekli. »Na sliki«, je odgovoril Spartanec, ki je slučajno stal zraven.

blesse oblige (= odličen stan nalaga tudi posebne dolžnosti) in obratno: izpolnjevanje dolžnosti plemeniti.

Sledi tega življenjskega naziranja najdemo povsod v vsakdanjem življenju Anglije. V nobeni deželi ni tako malo oblastvenih predpisov, nikjer se tako malo ne »prepuveduje« ali »zapoveduje«. Zakoni niso napisani, običaji in navade so zavezne. Anglež hodi sam od sebe po pravilni strani ceste, nikdar ne rine naprej, prepušča ženskam in otrokom boljša mesta. Nikdar ne kaže radovednosti, nikdar ni vsiljiv, nikdar nepoklicano ne poučuje. Vedno je, tudi nasproti podrejenim in poslom, vljuden, nikdar ne pozabi na »prosim« ali »hvala«. Ne kriči, ne zmerja, ni surov, kakor tudi ni pretirano ljubezniv. Vljuden je, varuje obliko, ve, kaj se spodobi. »What can I do for you?« (= kaj morem storiti za vas?) vpraša angleški uradnik človeka, ki se obrne nanj — gotovo samo besede, toda ali ne oznamenjujejo uslužnega stališča uradnika nasproti občinstvu? Nikjer niso vsakdanji dotiki in razmerje do tujih ljudi tako brez trenj in tako prijetni kakor v Angliji in nikjer tako ne zaničujejo »slabega vedenja«. (Prih. nadaljevanje)

»Anglija je najbolj demokratična dežela na svetu, čeprav ima kraljevsko vlado, medtem ko vlada v španskih ameriških republikah kljub demokratični ustavi najtrše despotstvo. Ne vlada, temveč značaj ljudstva odloča o njegovi usodi.«

Gustave le Bon

Na pismo kralja Filipa: »Če pridem v Sparto, bom požigal in uničeval«, so odgovorili Spartanci: »Če.« Preden je potem vkorakal na njihovo ozemlje, je še enkrat vprašal, ali naj pride kot prijatelj ali sovražnik. »Sploh ne«, so odgovorili.

»Med slovenskimi kmeti sem našel mnogo nemarnosti, surovosti in ostarelosti, ali tudi obilno narave, poštenja in resnice. Našel sem tu še nepopačeno domačo kri in neomajano slovenstvo.«

Janez Trdina

Tiskane nerodnosti
in neumnosti

Porazen uspeh.

Porazen uspeh so izkazale ob semestru gimnazije v Subotici. (»Jutro«, št. 33.) — Dijak, ki se je zmotil, je deklamiral: »Kratkost življenja našega je dolga.«

To so bile glave!

Šedel je na globokem stolu, naslonivši se s hrbtom v naslonjač. Njegova lara je visela na žebliju višje njegove glave. (Delavec, 2. št.) — Ljudje s takimi višjimi glavami, v katere so si zabijali žeblije, da so na nje obešali lire in druga glasbila, so živeli pri starih Grkih, katerim so bili zato vedno dobrodošel gost na zabavah, beremo v istem »Delavcu«, ki priobčuje tako imenitne prevode ruskih pisateljev iz srbohrvaščine.

Mali človek, njegov »pokret« in veliki ljudje.

Človeška kultura je s Tolstim mnogo pridobila, mali človek pa, ki morda prečita dela in knjigo življenja tega velikega duha, ve kam gre njegova pot in se zaveda, kaj pomenijo v njegovem pokretu ljudje, ki so prežeti z idejami, počrpanimi iz del Marxa, Engelsa, Bakunina, Dostojevskega. Tolstega in drugih takšnih velikanih. (Janez Zabkar v 2. števil. »Delavca«.)

Ta pa korist vleče...

Združi jih višja in skupna korist, da lahko, naslonjeni drug na drugega, ohranijo in branijo prostor, na katerem kot sosedji živijo, proti silam, ki so močnejše od njih in od njihovih sporov vlečejo korist. (Uvodnik v 49. števil. »Slovenca«.) Korist lahko vleče samo Nemec, Slovenca pa lahko samo korist vleče, kar ni vedno moralno, pa je slovensko.

V čem je napredek planinstva v Rusiji?

... Kjer beremo o tako zvanih kolektivnih množestvenih turah in vzponih; po komunističnem principu ne smemo nikogar izključiti od teh najvišjih vrednot, ampak moramo, povleči ljudske mase v gore. (»Ponedeljsko Jutro«, 9. št.) Zahajanja v gore ne prepoveduje ljudem, kolikor nam je znano, niti krščanstvo niti liberalizem niti budizem. Boljševizem se potemtakem v svojem razmerju do hoje po gorah razlikuje od drugih struj po tem, da »vlači mase v gore«, medtem ko pri nas ljudje na vsak sončen praznik radi sami romajo na hribe. In v tej-le nerodnosti bo tudi nekaj resnice, kakor se zdi.

Dialektika »Jutra«.

Krasna krajinska slika nam ustvari čustven odnos do zemlje in njenega ljudstva, vzbudi nam nacionalno čustvo; tako oblikovani nacionalni moment vodi do človečanskega momenta v alpinizmu, ki ne pozna ne nacionalnih ne socialnih razlik. Prodiranje alpinizma med maso... kaže, kako raste narodno-vzgojna funkcija alpinizma. (»Ponedeljsko Jutro«, 9. št.) — Krajinski »moment« vzbudi »nacionalni« »moment«, ki se sprevrže v »nacionalni in asocijalni« »moment«, ki prodre v »maso« in razvije nacionalno »funkcijo«.

Serije v Planici.

»Ponedeljsko Jutro« v 9. št. je videlo pri skakalnih tekmah v Planici same serije:

»Otvoritvena serija

... Albin Novšak, ki je obstal na 67 m.

Serija padcev

... Skakalnice so zaprli.

Serija senzacij

Takoj nato so se odločili še za tretjo serijo. Nov jugoslovanski najdaljši skok.

Kaj pišejo listi

Sovjetsko državno gospodarstvo in vojna

«National-Zeitung», švicarski dnevnik, poroča o zborovanju stranke in vrhovnega sovjeta v Moskvi, pa meni, da zanima danes »kapitalistični svet najbolj to, kar bodo povedali o mednarodnem položaju. Potem pravi:

V resnici je bilo komaj kedaj kakšno zborovanje odgovornih mož sovjetske države tako poučno za notranji položaj Rusije kakor to 18. komunistično strankarsko zborovanje. V sredi je bilo predavanje Malenkova, enega izmed najbližjih Staljinovih sodelavcev v strankinem labinstvu. »o nalogah strankarskih organizacij na polju industrije in transporta, in to predavanje je bil tak brezoziren in neolepotičen prikaz pomanjkljivosti in napak, ki se drže ruskega delovnega reda, kakor ga še nismo slišali z boljševiške strani. Tudi kdor se zanima danes samo za vprašanje, ali bo posegla Rusija v evropsko vojno, se mora po branju Malenkovlje jeremiade nehoti vprašati, ali se sploh še more vojskovati država, v kateri niso delomrznost, starokopitnost, nemarnost, nerednost samo prilične spremne prikazni, ampak, kakor izhaja iz Malenkovlje prikaza stotin podrobnosti, pronicajo in izjedajo vse delo. Ljudska poverjeništa se po Malenkovo prav nič ne brigajo, da se njihove naredbe v tovarnah izvršujejo, surovine se »kratijo hudodelsko«, med posameznimi industrijskimi podjetji se je razmahnila trgovina s stroji in pristroji, ki pomeni varati državo, »v industrijskih podjetjih, skladiščih, železniških delavnicah, elektrarnah, postajah, morskih in reških pristanih vlada nepopisna umazanost«. »Stahanovlje gibanje je čisto v posmeh, ker ravno tam ne spolnjujejo predpisanega delovnega pravila, kaj se da bi ga bili prekobili, kjer je bila imenovana polovica delavcev za »Stahanovlje delavce«, ravnateljska mesta so zasedli nevedneži, mladenost v zadevah »finančne discipline« je postala velikanska — tako se vleče čez tri strani »Izvestije« poročilo o predavanju Malenkova.

Po Malenkovljem poročilu ne more biti dvoma, da razkrajajo pojavi najhujše vrste rusko državno gospodarstvo, če je tudi njen proizvajalni obseg videti na zunaj še zmeraj znaten, in zdi se, da so v Moskvi prišli do spoznanja, da more zaustaviti ta usodni razvoj samo popolna odkritosrčnost, ki se ne ustavi niti pred »proletarskim pokolenjem«.

Moč demokracije v Zedinjenih državah

Pod tem naslovom piše Denis de Rougemont švicarskemu dnevniku »Basler Nachrichten« tole:

Tri dni pred predsedniško volitvijo mi je rekla neka milijarderka slovesno: »Če zmaga Roosevelt, napolnim svoje kleti s konzervami, kajti potem bo, prerokujem vam, nastopila lakota in boljševizem.« — Kaj dela ta dama danes, kakor sploh vse njene vrste? Zbira konzerve — toda za Anglijo, vodi odbore — v prilog Angliji, prireja plese — za Anglijo, financira pomoč ranjencem — za Anglijo.

Ves tisk, ki je nastopal enodušno za Willkieja, in ki je nepretrgoma dokazoval, da pomeni Roosevelt razcep, vojno, osamitev in pogin, je razglašal že na dan po volitvah sporazum strank, konec boja, zaupanje v vlado in potrebo večje pomoči Angliji. Willkie je podal izjavo lojalnosti za predsednika in mu zagotovil svojo podporo kot »konstruktivna opozicija«. Lepake in letake volilnega boja so sežgali na javnih trgih. Večina je spregovorila, boj je bil pri kraju, in ker se je demokracija potrdila, se ni čutil nihče premaganega.

Organizem je zdrav, če lahko rane kmalu ozdravi; dokaz, da je njegov obtok dober. Če pušča najhujše politično razravnavanje malo ali nič gneva in če tako hitro izhlapi, tedaj je poglaviti vzrok v stalnem obtoku misli in ljudi med vlado na eni in prebivalstvom na drugi strani; javno mnenje vprašuje — vlada odgovarja, izjavlja in se spet poučuje s svoje strani. Vsak državljani Zedinjenih držav lahko kritizira javno to ali ono vladno odredbo — tisk in radio ima za to na razpolago. Če je predlagal kaj boljšega, ga povabijo v Washington, in kaj lahko se zgodi, da mu poverijo uradoma izvedbo.

Ta pripravljenost za sodelovanje ima izvrsten vpliv na vlado in na javno mnenje. Možje iz vlade imajo naravnost za dolžnost, da se prostodušno izpovedujejo ljudstvu in da brez njegove podpore ničesar ne začnejo... Javno mnenje, ki ga na takšen način poučujejo in oblikujejo, se čuti odgovorno za svoje delo. Kdor ve, da ga jemljejo resno, pripoveduje manj neumnosti in se samega bolj nadzira.

Množice želé sicer menjati imena ustanov in za to spremembo napravijo véasih tudi velike revolucije, toda jedro teh naprav je preveč izraz dednih potreb nekoga ljudstva tako, da se morajo vedno na novo vračati.

Gustave le Bon

Dopisi

Ob ustanovitvi obrtne zbornice

Iz obrtniških krogov smo prejeli:

Obrtniki smo dobili dolgo pričakovano in toliko zaželeno lastno zbornico. Borba za njo datira toliko nazaj, da že davno ni med nami tistih, ki so z njo pričeli. V zadnjem času se je ta upravičena obrtniška zahteva obnovila, in so med nami obrtniki, ki so se še posebno zavzemali za to vprašanje. Logično bi bilo, da se ti obrtniki, katerim gre vse priznanje za dosego samostojne zbornice, pritegnejo k sodelovanju pri ureditvi za obrtnika tako važni ustanovi, kajti potrebno bo še ogromno delo, preden se tudi dejansko razdeli ustanova, ki je bila nad 80 let skupna.

»Slovenija« si prizadeva v današnjih zmedenih časih kazati pot slovenskemu narodu. Prosimo zavedne slovenske ljudi, da jo v tem prizadevanju podpro!

Gospodarstvo

Naš gozd gre v nič

Večina narodov že dela načrte za svoja gospodarstva po končani vojni. Zaradi njihovih potreb našega gospodarstva moramo tudi mi misliti na bodočnost.

Slovenska zemlja je razdrobljena na veliko majhnih posestev. Večjih kmetij, na katerih bi bilo mogoče umno gospodarjenje in ki bi prenesle kake večje naložbe za daljšo dobo (nabavo novih obdelovalnih strojev, melioracijo zemljišč itd.) ni veliko. In še ta, ki so, se dele.

Potrebno bi bilo ustanoviti večje kmetije, na katerih bi bilo mogoče živeti in napredno gospodariti. Sosedni Nemci so že začeli z ustanavljanjem takih kmetij. Imenujejo jih dedne kmetije — »Erbhof«.

Gozdno gospodarstvo pa zahteva velike naložbe, tako glede glavnice kakor glede časa, v katerem se amortizira ta glavica. Smreka ne dozori v kakih 10 letih, v katerih se na primer izplača vsak stroj. Zaradi tega je gozdno gospodarjenje veliko konservativnejše kakor druge panoge gospodarstva. Gozd dozori povprečno v času treh ljudskih rodov. Napake očetov se maščujejo, če že ne na sinovih, pa gotovo na vnukih. Slovenski gozdovi, posebno kmečki, so pa v glavnem izžepani. Ne samo, da je vzeto iz njih, kar je zrelega, posekan je tudi obratni kapital. V gospodarstvu namreč ni točne meje med proizvodom in proizvajalnim sredstvom. Na njivi se natančno ve, kedaj je žito zrelo, v našem gospodarstvu je pa pokošeno že zeleno žito in prodan plug za prihodnjo setev.

Kadar pride denarna stiska na kmeta, popelje ta lesnega trgovca v svoj gozd in proda les za vsako ceno. V stiski se kmetu mudi za denar in nima časa letati od trgovca do trgovca za boljše ceno ali pa celo čakati, da se popravijo cene na lesnem trgu.

Vse nadzorstvo, ki ga izvaja oblast nad gozdovi, je premajhno in ni učinkovito. Kaj pomaga razlagati, kedaj je gozd zrel, in prepovedati sekanje, če pa kmet rabi denar. Ker pa denarja nima, gozd pa ima, ga poseka in proda, morebitno kazen pa plača od izkupička in za njega je stvar opravljena.

72 odstotkov vse gozdne površine Slovenije imajo posestva z gozdno površino od 0 do 50 ha. Teh posestev je približno 138.000. Povprečna gozdna površina enega takega posestva je 3,66 ha. Toda še ta površina ni skupaj, ampak navadno razdeljena na več krajevno ločenih parcel.

Napredno gozdno gospodarjenje je pa zaradi že navedene velike naložbe kapitala za dolgo dobo mogoče le na velikih površinah. Pri današnjem posestnem razmerju torej ni mogoče napredno in smotrno gozdno gospodarstvo.

Zato bi bilo treba ukreniti nekaj korenitega in to je: vse gozde, ne glede na lastništvo spraviti pod enotno upravo. Ta gozdna uprava bi skrbela za gojenje in izkoriščanje gozdov. Uravnavala bi hudournike in planinske pašnike, oskrbovala narodne parke, izvajala načrtno lovsko gospodarjenje, pazila na lepoto gozdov in planin in podobno.

Ta uprava bi pa morala ostati doma, ne pa da bi jo kdo odnesel kdo ve kam.

Sicer je pa nekaj podobnega že izvedeno pri Začasni državni upravi razlaščenih veleposestniških gozdov in pri upravi razlaščenih gozdov, ki so jih prevzela občine. Ti gozdovi so bili razlaščeni v korist posameznim kmetijam, vendar jim niso bili izročeni v last. Kmetje dobe od njih samo potrebni stavbni les in drva in sicer v mejah zmogljivosti teh gozdov. M.

Belgrajski velesejem

Najmlajši je belgrajski velesejem v naši državi, zato pa ima največ prostorov in stavb, ljubljanski pa, ki je najstarejši, se ne more prav razmahniti. Za letos ima v načrtu več novih stavb, en paviljon bo imel največjo dvorano v Srednji Evropi, podobno kakor je tudi državna tiskarna med največjimi v Evropi. Tudi sejmski prostor sam bodo povečali za okoli 100.000 m². Ta prostor seveda ne bo ostal prazen, ampak bo zazidan z različnimi stavbami, med katerimi bo tudi velik stadion.

Sicer bi mi k vsem tem razširjavam in povečavam nič ne rekli in bi celo ne imeli pravice kaj reči, če bi — zidali in delali vse to s svojim denarjem. Toda za te nove stavbe prispeva država, torej tudi iz našega denarja, iz denarja tudi tistih ljudi, ki vzdržujejo ljubljanski velesejem sami in ki morajo tako pomagati vzdrževati še belgrajski velesejem. Kajti za ljubljanski velesejem ni nikoli denarja, malotna podpora, ki jo je tu pa tam doslej dobil, šteje komaj za stroške vzdrževanja.

Nova založba

Knjigarna

za vse knjige tu in inozemske

Trgovina

s pisarniškimi potrebščinami v največji izbiri vseh papirjev, nalivnih peres, risalnih in tehničnih potrebščin

Izbira umetnih izdelkov iz kristala in keramike

Izvirne slike naših umetnikov

Oslak Ferdinand:

Spomini na osvobodilne boje za Štajersko in Koroško v letih 1918-1920

(Nadaljevanje.)

V Mariboru. — Prvo pogumno delo slovenskih legionarjev. — General Rudolf Maister in major Edvard Vaupotič. — Mobiliziranje, zbiranje in pripravljavanje slovenskih čet zoper nemško-avstrijske in obratno. — Življenje v Mariboru v času dvojne uprave.

Prvega novembra — na dan Vseh svetnikov — leta 1918. sem z vlakom, ki je potreboval od Celja namesto dveh kar celo štiri ure, prišel v Maribor. Če so slovenske železniške postaje med Trstom in Mariborom delale vtisk vojaško zastraženih objektov, se mi je mariborska glavna postaja na prvi pogled zadelala kakor vojaška trdnjava, ki leži osamljena ter je pripravljena za obrambo na vse strani. Takšna razporeditev Maistrovih strojníc in straž je za mariborsko postajo z ozirom na še obstoječo močno nemško-avstrijsko garnizijo v Mariboru bila potrebna. Slednja bi bila lahko še vsak trenutek poskušala prisvojiti si glavno postajo, seveda bi pa bilo to mogoče samo, če bi bila pobila in uničila slovensko posadko pri postajnih napravah. Zato so naši glavno postajo tudi tako skrbno zastražili. Ko sem izstopil iz vlaka, me pozdravi Maistrov stražar, vojni tovariš in prijatelj. Ko vidi, da sem oborožen in da nosim slovensko kokardo, mi hoče v mnenju, da sem tudi že v službi Slovenije, najprej podati kar službeno po-

ročilo. Ko mu pojasnim, da šele prihajam, mi razloži vse, kar je bilo treba vedeti zaradi vstopa. Četrta ure pozneje sem že opravljal službo.

General Maister in major Edvard Vaupotič — slednjega je, kakor Maistra, tudi mariborski Narodni svet od stotnika povišal za majorja — sta v tistih prvih dneh s svojim delom in nastopom pokazala izreden pogum. S peščico prostovoljnih slovenskih fantov in rezervnih častnikov sta — posebno Vaupotič — osebno postavljala, zamenjavala, vodila in poveljevala stražam. Postavljala sta jih, da bi bile Sloveniji ohranjene predvsem vse za vojaštvo važne, kakor tudi ostale javne, samoupravne in državne naprave in da bi bili preprečeni poskusi anarhističnih dejanj ter hudodelstev. Postavljala sta straže zato, da bi bilo tujim, proti severu in svojim domovinom skozi Maribor potujočim četam v korist Slovenije odvzeto orožje, streljivo ter ostali vojni material, kolikor bi ga še imele ter da bi slovensko vojaštvo bilo varno pred napadi in razorožitvenimi poskusi mariborske nemško-avstrijske posadke in nazadnje, da bi bila onemogočena zasedba Maribora in Slovenske Štajerske po nemško-avstrijskih četah, ki bi prišle iz Gradca. Bile so to velike vojaške naloge, na razpolago je pa bilo, kakor rečeno, nekaj desetnih slovenskih pušk. Vkljub temu so ta mala krdeca požrtvovalnih Slovencev neustrašeno in lahko rečem na vsej črti uspešno izvršila svoje naloge, opirajoč se na to, da je število prostovoljnih slovenskih bojnikov od ure do ure rastlo. Ker je pa obenem z našimi oddelki v Mariboru rastlo tudi že od začetka mnogo viš-

je število nemško-avstrijskih vojaških vrst, je general Maister iz lastne iniciative in na svojo pest kot najvišji poveljnik Maribora in slovenskega štajerskega ozemlja, za kar se je postavil kar sam, izdal mobilizacijski ukaz, s katerim je bilo na Spodnjem Štajerskem poklicanih več letnikov pod orožje. Zglasiti so se morali v Mariboru, Celju in Ptujju. Tako so se z vpoklicanci, med katerimi je prišlo tudi mnogo nepoklicanih, pomnožile naše vrste, ki so bile že izmučene zaradi stalne noči in dan trajajoče službe, povezane z vsemi napori in nevarnostmi, ter smo vsi skupaj nekoliko lažje zadihali.

Razume se, da sta takratni še nemški župan dr. Schmiederer in poveljnik mariborskega nemško-avstrijskega vojaštva, ki se je imenovalo belo-zelena garda, za protitež Maistrovi mobilizaciji tudi izdala vabila za pristop v njihne kolone. Če se prav spominjam, so bili ti razglasi s plakati, letaki itd. izdani tudi v slovensčini s prozornim namenom, da bi v njihne oddelke zraven Nemcev in ponemčenih Slovencev pristopali, če že ne Slovenci, vsaj politično nemško orientirani in nemško misleči Slovenci.

S prihodom novih bojnikov so se v mariborskih vojašnicah (izvzemši dravske, kjer so bili belo-zeleni) začeli formirati vodi, stotnije in bataljoni prve samostojne slovenske armade generala Maistra. To se je dogajalo tudi v Celju in v Ptujju. Z njimi so bile pozneje izvedene akcije, ki jih bom — razen Zeilhoferjeve v Radgoni, ki je bralcem že znana — v nadaljnjih sestavkih popisal.

(Dalje prih.)

KULTURNI PREGLED

Za novo operno gledališče v Ljubljani

(Dopis iz gledaliških krogov.)

Te dni smo brali v časopisih, da bodo v Belgradu sezidali veliko novo operno gledališče. Govore, da bo stalo nad 100 milijonov dinarjev. Velike koristi je Belgrad že imel od te države; zazidali so že 4 in pol milijarde dinarjev, nastalo je 2.500 novih milijonarjev, zrastle so take luksuzne palače, kakor jih še v Parizu in Londonu nimajo. Ne vemo, če je Belgradu tako zelo potrebna nova opera, saj sedanja je čisto dobra in popolnoma zadostuje za belgrajske potrebe. Pač pa vemo, da Slovenci s svojim opernim gledališčem v Ljubljani ne moremo več prebiti. Tako majhno gledališče, v katero gre na sedeže in stojišča skupaj le okoli 800 oseb, imajo v drugih mestih komaj za operetne predstave. Prostor za orkester zadostuje kvečjemu za 40 godbenikov, oder je tako ozek, da ne more zadostiti zahtevam večjih opernih libretov. Nemogoče je, da bi sploh izvajali nekatera operna dela: n. pr. Straussova »Elektra« ima predpisan orkester 120 mož, nič manj Stravinskega baletu. Najnovejše ruske opere je prav tako mogoče izvajati samo z velikim orkestrom, isto velja za večja Wagnerjeva dela.

In vendar je slovensko gledališko občinstvo tako zrelo za odrsko umetnost, da je že skrajni čas, da sliši tudi take umetnine, ki jih zaradi pretesnih prostorov ni mogoče uprizoriti. Vsak dan se lahko prepričamo, s kakšnim zanimanjem zasledujejo ljudje gledališki repertoar, kako hitijo k predstavam in s kakšnim razumevanjem in kritičnostjo spremljajo predstave. Naše občinstvo res ne zasluži, da mora še vedno ostati brez velikih umetnin, ki bi šele popolnoma izoblikovale njegov umetnostni okus in ob katerih bi spoznale, kako opere vse drugače zvenijo, če so podane z velikim orkestrom in na prostornem odru.

Naši strokovnjaki so mnenja, da bi Ljubljana potrebovala gledališče s približno 3000 sedeži. Stroški bi znašali 40 do 50 milijonov, torej toliko, kolikor mora v enem samem letu naš Okrožni urad za zavarovanje delavcev oddati denarja v Osrednji urad v Zagrebu, ozir. znaša ta vsota samo desetinko tistega, kar po računu naših gospodarskih strokovnjakov Slovenija na leto plačuje v centralo, ne da bi dobila ta denar povrnjen.

Gledališče s takim obsegom bi predvsem omogočilo sestavo takega orkestra, s katerim bi mogli izvajati tudi najtežja in najobsežnejša dela svetovne opere in baletne literature. Predstave bi porazdelili tako, da bi na teden dajali po dve operni in po dve dramski. Tako bi bilo mogoče, da bi predstave dodobra pripravili in bi s tem ob-

enem prenehala vsaka površnost. Vstopnino bi lahko določili zelo nizko, kajti z gotovostjo bi mogli računati, da bi bilo gledališče spriču zanimivosti repertoarja in prvovrstne izvedbe vedno polno. Sedanje operno gledališče bi moglo služiti samo za operetne predstave, dramsko pa za razne ljudske igre, za skušnje dijakov in podobne stvari.

Če bi imeli novo prostorno gledališče, bi s tem privabili k nam mnogo naših umetnikov, ki so sedaj v tujini. Mogoča bi bila gostovanja tujih gledaliških veličin, ki zahtevajo za nastop tudi do 30.000 dinarjev. Predvsem pa bi mogli Slovenci s tem pokazati, da naša kulturna stopnja prav nič ne zaostaja za stopnjo drugih kulturnih narodov. Nič ne bi rekli, če bi bili berači — potem res ne bi imeli pravice do večjih kulturnih ustanov. Mi pa toliko plačujemo drugam, da bi naši politiki res že kedaj lahko poskrbeli, da ostane nekaj denarja tudi doma. Seveda so enako pereča vprašanja naših bolnišnic, univerze, železnice itd., vendar je pa tudi nova opera zelo pereča zadeva.

Vemo, da se s temi našimi zahtevami ne bodo strinjali ljudje okoli »Jutra«, saj smo šele pred kratkim brali, da je nekdo iz teh krogov l. 1934. dejal, kako da bi bil vesel, če bi že čez 5 let ne bilo nobenega Slovenca več.

Tudi od nekih vplivnih »gospodarstvenikov« ne smemo ničesar pričakovati, saj smo brali, kako so začeli zagovarjati sedanji sestav, ki nam ničesar ne daje, odkar so dobili zelo dobičkonosne pozicije.

Gosp. urednik, zahvaljujem se za sprejem teh vrstic v Vaš cenjeni list. Njih namen je le-ta, da povemo, da imamo tudi mi Slovenci enake kulturne potrebe kot tam doli v Belgradu.

Quidam

Opomba uredništva: V »Sloveniji« smo priobčili meseca aprila in maja l. 1937. celo vrsto sestavkov o slovenskem »Narodnem gledališču« in seveda tudi o tem, da nam je nova velika operna stavba za obstoj in napredek slovenske operne umetnosti potrebna. V teh sestavkih se je naš sodelavec postavil na stališče, da naj bi postavili novo veliko opero bolj v sredini Ljubljane, sedanje operno gledališče pa naj bi prezidali in povečali in naj bi bilo potem za slovensko dramsko Narodno gledališče, tako da bi imeli dve gledališči, za opero posebej, za dramo posebej, čeprav bi število predstav omejili, ker bi bili gledališči veliko večji kot sta sedanji. Leta 1937. je naš sodelavec navedel tudi natančne številke in dokazal, da bi bila s povečanjem gledaliških poslopij odpravljena tudi vedna finančna stiska slovenskega »Narodnega gledališča«. Zgorajšnji sestav pa radi priobčujemo že zaradi tega, ker je vprašanje vnovič sproženo in bo novo belgrajsko gledališče sezidano s sredstvi državne blagajne, v

Kettejevo zbrano delo

Uredil France Koblar. Izdala Nova založba v Ljubljani 1940. LVI. + 352 strani.

Nekdanji slovstveni prevratniki in novotarji, zastopniki tako imenovane »slovenske moderne« na prelomu 19. in 20. stoletja, so danes že prištet med klasike slovenske besede. Danes imamo že skoraj vsa njihova dela zbrana v dostojnih leposlovnokritičnih izdajah: Cankarja v dvajsetih knjigah, ki jih je v uredništvu dr. Izidorja Cankarja in prof. Fr. Koblarja izdala Nova založba, Župančiča v štirih zvezkih Vidmarjeve ureditve pri Akademski založbi, Murna imamo samo izbranega od dr. Silve Trdinove pri Tiskovni zadrugi; Kette, ki je prvi med njimi umrl, pa je prišel šele zdaj kot četrti na vrsto z dostojno, moderno, kritično izdajo, napovedovano že več let, pri Novi založbi.

Izdaja, kakršna leži zdaj pred nami, bo za dolgo dobo dokončna, saj obsega vse Kettejevo delo, kolikor ga je bilo mogoče do danes zbrati in razvrstiti v časovni zaporednosti; tako prinaša okoli 30 novih pesmi, ki jih Aškerc v svoji izdaji nima, poleg tega pa se od Aškercovih dveh izdaj, ki prinašata samo pesmi, bistveno razlikuje tudi v tem, da so tu zbrana tudi vsa Kettejeva proza, kolikor je godna za tisk, in pesnikova pisma, ki se tičejo njegovega dela in življenja. Neuporabljene so ostale samo nekatere rokopisne kritike iz ljubljanske in novomeške Zadruge in nedozorela, površna burka »Naši dijaki«. Z razvrstitvijo pesmi je urednik skušal nakazati Kettejev pesniški razvoj. Zelo modro je ravnal, da ni z mehanično dosledno izpeljano kronološko ureditvijo razbil celotne pesnikove podobe, ampak je ohranil dosedanjo Aškercovo razdelitev v zaokrožena poglavja. Notranja ureditev teh posa-

mernih delov pa je povsem nova, predvsem popolnejša od Aškercove in kaže povečini čisto drugačno podobo. V začetku so natisnjeni mladinski spisi in pesmi, tem sledi najbolj obširni del »Pesmi«, za njimi pa so uvrščene gizele in soneti. Nato so natisnjeni Kettejevi pesniški prevodi, na koncu so zbrane najprej njegove črtice in kritike, nato pa še pisma (eno pismo, ki je bilo po pomoti prezrto, je natisnjeno spredaj in opombah k uvodu). Smotrna ureditev precejšnjega pesnikovega dela ni bilo lahko opravilo, urednik ga je opravil z zgledno vestnostjo in pravo tenkočutnostjo za pristno, nepokvarjeno estetsko podobo celotnega pesnikovega dela in posameznih biserov njegove izbrušene poezije. Ker pa izdaja noče biti samo znanstveno-kritična, urednik ni obteževal osrednjega dela knjige, to je pesnikovega zbranega teksta, z znanstvenim aparatom v podčrtanih opombah, ampak je slovstveno zgozovinski znanstveni del dodal v obsežnih opombah na koncu knjige, kjer pretresa najprej usodo pesnikove literarne zapuščine in obe Aškercovi izdaji Kettejevih pesmi (tu ponatiskuje v glavnem vse kritične obravnave Kettejevega dela ob teh izdajah, kar je uvedel pri nas dr. Izidor Cankar v zbranih spisih Ivana Cankarja), nato pa v nadrobni opombah k posameznim pesmim pojasnjuje njihov nastanek, navaja dosedanje natisne ter odpira ob njih zanimive poglede v pesnikov oblikovni razvoj. Iz istih razlogov, namreč zaradi pretežno leposlovnega, čeprav tudi znanstveno neoporečnega značaja izdaje, je urednik tudi v svojem obsežnem uvodu v začetku knjige podrobno znanstveno doku-

mentacijo strnil v posebnih opombah k uvodu, tako da je podoba Kettejevega življenja in dela, postavljena v zgodovinsko ozadje pomembnih prelomnih devetdesetih let preteklega stoletja, čim bolj nazorna, plastična in jasna ter tako razumljiva kar najbolj širokemu krogu bralcev. Priznati je treba, da je slika dobe zelo živa, zlasti duhovno ozračje je podano s pravim smislom za prodorno odkrivanje duhovnih silnic kulturnega in slovstvenega razvoja. Pa tudi strnjena, na podrobnih raziskavanjih sloneča podoba Kettejevega notranjega in zunanjega življenja z vsemi usodnimi zapletljaji in preobratu, razodeva prodorno silo bistrega urednikovega duha, ki zna odkriti in poudariti tudi najsubtilnejše odtenke v bogatem, a tako zaprtem duhovnem življenju pesniškega ustvarjalca. Tudi globokoumna estetska analiza Kettejeve pesmi, ki pa je še bolj zgoščena, tako da se ji včasih pozna neka nasilna utesnjenost, morda iz ozirov na pomanjkanje prostora, kaže izredno lepoto tenkočutnosti urednikove. Velika škoda je, da ta analiza ni obširnejša. Tako bi bil Kettejev pesniški obraz, kakor ga kot dopolnilo k zbranemu delu podaja urednikov uvod, v resnici izklesan. To pa je tudi edina šibkost, ki jo moremo ob uvodu navesti, pa še ta najbrž ne pade v breme uredniku, ampak razmeram. Nadrobni kritični pretresi pričujoče izdaje v revijah bodo morda nanizali še to in ono nebitveno pomanjkljivost ali dodali še kakšno malo dopolnilo. Vsakdo pa bo moral priznati, da je v bistvenih stvareh izdaja vzorna. Knjigo priporočam tudi dovolj okusna zunanja oprema Slavka Pengova, zlasti pa nova, na podlagi mnogega študija izvršena podoba pesnikova, ki jo je naslikal Božidar Jakac; poleg tega je priložen taksimile pesmi »Noč trudna molči«. Tudi notranja tiskarska izvedba knjige je okusna, moti le precejšnje število tiskovnih napak v uvodu. —ok.

NAŠE REVIE

„Slovenski jezik“

Pravkar je izšel 1.—4. snopič 4. letnika zgoraj imenovanega glasila slavističnega društva. France Koblar nadaljuje v njem z obširnim poročilom o delu Ivana Cankarja v »Zadrugi«, Tine Debeljak poroča o delu dr. Ivana Grafenauerja (ob 60 letnici), dr. Anton Breznik in Fr. Ramovš sta prispevala novi jezikoslovni razpravi. Letnik vsebuje mnogo zanimivih zapiskov Šolarja, A. Debeljaka, Rajka Nahtigala. Alojza in dr. Jožefa Turka, Pirjevca, Isačenka, Rupla, Vilka Novaka i. dr. Dr. Fr. Tomšič je kritično ocenil Bunčev »Pregled slovnice slov. jezika«, Janez Logar pa novo slovensko slovnico za 3. in 4. razred srednjih šol.

Človek z bombami ali — nehvaležnost je plačilo sveta

—o. se v »Jutru« bridko pritožuje, da je Podbevšek v neki tiskovini »nameril ost svoje polemike samo zoper« njega, medtem ko je druge neugodne glasove o njegovem »Jakopiču« kar zamočlal. Človek z bombami izbira torej točke slabotnejšega odpora.

Jezikovni kotichek

Neki profesor slovenščine piše: »Bil je iste postave kakor župnik, glavo tudi skrito v ovčji kučmi.« — Če prevedeš besedo za besedo v nemščino, dobiš stavek v do-bri nemščini; slov. stavek je pa slab, ker naš jezik ne pozna »prostega« tožilnika, ki ni podrejen nobenemu povedku, niti glagolskemu niti pridevniškemu. Slovensko bi bilo: »Tudi on je imel glavo skrito...« Kdor ljubi deležnike, bi napisal: »imajoč glavo skrito«. Gospodu prevajalcu Raisovega »Zatona« (1930, Umetn. propag., str. 85.) priporočam § 359. Breznikove slovnice, 4. natiska.

Rais — F. Kozak, »Zaton« (1930), str. 61.: »Ves večer je sedel K. na divanu, noge zavite v plaid« in str. 723.: »T. je, blede oči uprte v kip, sedela v prvi klopi.« Besede so sicer (razen divana in plada) domače, sintaksa je pa tuja. Prav bi bilo: »upirajoč oči v kip« (z oči uprtimi v kip) in pa: »z nogami zavitimi v plaid« (za silo tudi: »držeč noge zavite v plaid«). Pouk o tej napaki bi dobil g. prof. Kozak v 4. izd. Breznikove »Slov. slovnice za sr. šole« v § 359. — če bi se sploh želel poučiti.

Stavek »Koliko od nas jih še spremita na zadnji poti« lahko berete v prevodu Raisovega »Zatona« (1930) na 23. strani. Prav bi pa bilo: »Koliko (izmed) nas boste še spremiti.« Zaimke jih je tukaj nemogoč, ker stoji pred njim nas; govornik je sam duhovnik in govori staremu župniku v svojih in njegovih stanovskih tovarših. Namesto od je treba tu uporabiti izmed ali pa goli rodilnik. Sedanji čas glagola spremiti še ne more izraziti bodočnosti, če nima pri sebi takega prislovnega določila, ki lahko izraža bodočnost (kmalu, čez tri tedne, čez leto, jutri itd.) ABC

Pomenek o pomenku

Tudi »Jutro« je predzadnji ponedeljek na zadnji strani začelo s pomenki o slovenskem jeziku. Ne vemo, če za stalno, vsekakor je pa že dejstvo samo dobro znamenje. In če se bodo njegovi uredniki zadržali učili, kako naj spredaj pišejo, bo to ravno nas močno veselilo. Za zglede urednik tega predelka ne bo v zadregi, če jih išče tudi samo pri lastnem listu.

Toda »Jutro« jezikovni sodelavec je sklenil, da išče napak — pri nas. Prav nič ne de, če jih tudi pri nas išče. Ze takoj v začetku pa naj ugotovimo, da se ne ujemamo z njim, ko zatrjuje, da kdor sam ne pozna slovnice, naj ne očita drugim napak. Napaka je zmeraj napaka, in sleherni ima pravico, opozoriti nanjo, a ravno tako jo bo vsak pameten človek rad na znanje vzel. Prav mi smo zadnji, ki bi se štel za vsevedne, in vemo tudi, da včasih lahko nevednež vedeža pouči.

»Jutro« je iztaknilo pri nas baje dve napaki. Bajе, pravimo, ker ne navaja ne številke ne sestavkov, kjer jih je našlo. Tako smo mogli stvar dognati samo glede ene, ki pa nam je ušla že v letošnji 5. številki, torej natančno pred mesecem dni. A s tem seveda še malo ne mislimo zanikavati, da bi tudi druga res ne bila. Se to mu lahko zaupamo, ko smo stikali za njo, smo opazili še neko, hujšo, ki bi se bila »Jutrove« z gledovanju nad nami še vse bolj podala.

Vsekakor pa je res, tisti dve napaki, ki jih je »Jutro« našlo, sta resnični napaki. Z vrta prihajamo in ne iz vrta in drugače se razvijajo stvari, in pa drugačnejše, čeprav so včasih drugačnejše, kakor si »Jutro« misli. Tudi pri nas v »Sloveniji« smo zmeraj tako hodili in zmeraj dali stvar, da so se tako razvijale. In tako bi se nam nazadnje zdelo, če smo kakšno stvar, recimo, petstokrat prav zapisali in šele pet sto in prvič napačno, bo pač sklepal presoden človek, da gre le bolj za zmoto ali spodrske, ne pa za pravo napako, iz neznanja jezika in njegovih zakonov izvira jočo. A stvarni presojalci ne bodo pretresali našega pisanja po takih izjemah in še manj bodo iz takih spodrseljav izrekli oblastne sodbe o tem, kdo pozna slovnico in kdo ne.

Ze celo pa je kočljiva taka oblastna sodba s strani človeka, ki je sam s slovnico in pravopisom kolikor toliko skregan. V tistih »pomenkih o jeziku«, ki obsegajo komaj desetino »Jutrove« strani, smo nale-teli namreč že pri površnem branju na tri napake. In očitno v tem primeru ne gre in ne more iti za navadne spodrske, saj je čepel pisalec nekaj tednov na njih, pa tudi sicer je precej naravno, da je svoje pisanje po slovnici strani kar najbolj vestno pre-mislil in pregledal, ko se je pripravljal, da očita drugemu slovnico neznanje. Tako na primer piše, da dajeta »ti dve obrazili... svoj smisel«, kar priča, da ne zna sklanjati kazalnega zaimka »ta«, tako pripoveduje, da »poveljniki Kremlja v resnici ne kontrolira sam telefonično številko avtomobila«, kar dokazuje, da ne ve, da stoji v nikalnem stavku zanikani predmet v rodilniku. Seveda govori tudi o »kmetški obleki, čeprav pozna slovenski človek samo kmečko obleko (tudi veliki Slovenski pravopis pozna na 96. str. samo obliko »kmečki«). Ne glede na blaglasje slovenski ljudski jezik sploh nima rad pridevnikov na -tski in zato govori o bratovski ljubezni in ne o bratski, o protestantovski veri in ne o protestantski, o egiptovskih sanjskih bukvah in ne o egiptovskih in podobno.

Kljub vsemu temu pa mi, kakor rečen o-jutranjemu jezikovalcu ne bomo svetovali po njegovem zgledu, da naj ne očita drugim napak, kdor sam slovnice ne pozna. Kar pove naj jih, kadar in kjer koli jih zasledi. Samo njegovi oblastnosti smo hoteli pokazati meje, ki so njegovemu znanju primerne.